

HANS och GRETA

SKOLMATERIAL

För dig som vill förbereda dina elever inför operabesöket
eller använda föreställningens teman i skolarbetet

DET VAR EN GÅNG...

Berättelsen om Hans och Greta

Bröderna Grimm är berömda för sitt arbete med att samla ihop och skriva ner folksagor, det vill säga historier som spreds genom att människor berättade muntligt för varandra. Därför går det oftast inte att veta vem det är som börjat berätta eller var berättelsen uppkommit. Men någonting som är karaktäristiskt för sådana sagor är att de ofta inleds med frasen ”Det var en gång...” för att visa på att det som ska berättas inte handlar om nutid, utan om någonting som hänt tidigare.

Just historien om Hans och Greta publicerades 1812 av Bröderna Grimm, men berättelsen är mycket äldre än så. Det sägs att den kan ha sitt ursprung i den stora hungersnöden i Europa i början av 1300-talet, då människor svält och levde under så svåra förhållanden att de fick ta till desperata handlingar för att överleva. Som till exempel att lämna sina barn att klara sig själva och till och med kannibalism...

Förslag på övning och diskussion:

Vilka ämnen brukar ni diskutera med varandra?

Om bröderna Grimm hade hämtat inspiration ur era berättelser, hur tror ni att sagorna hade kunnat låta då?

Skriv en saga utifrån ämnen som ni brukar diskutera eller historier från ert liv.

Spela upp den som en miniteater!

FÖR LÄNGE, LÄNGE SEDAN.. ELLER PRECIS JUST NU?

Om operan *Hans och Greta*

Kompositören som skrivit operan *Hans och Greta* hette Engelbert Humperdinck och levde i Tyskland 1854-1921. Hans syster Adelheid Wette brukade skriva små pjäser för barn och hade även gjort en version av *Hans och Greta* som hon bad sin bror att tonsätta.

Verket uppfördes av Wettes barn på en julfest där det gjorde succé. Wette och Humperdinck bestämde sig för att arbeta vidare på sago-spelet som året därpå hade utökats till en hel sagoopera. Den 23 december 1893 hade *Hans och Greta* urpremiär i Tyskland. Sedan dess har operan ofta kopplats ihop med julen.

Humperdinck var elev hos den mycket berömda tonsättaren Richard Wagner och i *Hans och Greta* kan man höra hur han på ett alldeles unikt sätt kombinerar Wagners ledmotivteknik med musik som knyter an till traditionella folksagor och folksånger. När Richard Strauss såg det färdiga partituret kallade han operan ett mästerverk. *Hans och Greta* blev också den allra första opera som i sin helhet direktsändes i radio från Covent Garden-operan i januari 1923.

Både operan som plats och operans musik används ofta i film för att bygga upp och skapa stämningar. Den emotionella och storslagna operamusiken kan skapa väldigt effektfulla scener och även om man inte alltid förstår språket eller vad stycket handlar om så kan det väcka starka känslor hos en publik.

Förslag på övningar:

Lyssna på musiken från *Hans och Greta*. Vad tycker ni? Har ni hört sådan här musik tidigare? Liknar den någon annan musikgenre ni känner till?

Titta på klipp där opera används i film. Vilka känslor tror ni man vill framkalla hos publiken? Hur arbetar man med musiken för att förstärka stämningen man vill förmedla i scenerna?

(Länkar finns på sista sidan)

KNAPERI, KNAPERI KNUS...

Handlingen: symbolik och metaforer

Handlingen i operaversionen av *Hans och Greta* skiljer sig lite ifrån den saga som ni kanske hört. I operan har syskonen Hans och Greta stökat till det där hemma och blir utslängda. De går vilse och hamnar på vad som vid första anblicken ser ut som en skräpiga bakgård. Men när mörkret faller börjar det häända saker. Gården förvandlas, liknar allt mer en skog, och magiska väsen kommer och hälsar på.

Morgonen därpå vaknar barnen och ger sig av för att hitta hem igen. De stöter på ett hus helt byggt av choklad. De hungriga barnen kan inte låta bli att äta av det. Det skulle de inte ha gjort, för i huset bor en elak häxa som lurar in dem för att äta upp dem. Men barnen är inte så lättlurade som hon tror. Den smarta Greta kommer på ett sätt att överlista häxan...

Tron på häxor har historiskt funnits i väldigt många olika kulturer runt om i världen. Oftast får häxan stå för en personifiering av ondska: Någon som inte har någon godhet alls inom sig. Men kanske kan häxan i sagor och berättelser också symbolisera någonting annat?

I Europa, även i Sverige, pågick de så kallade häxprocesserna under 1400- till 1600-talet där framför allt kvinnor anklagades för trolldom. Domen för detta var döden, vanligast genom metoden bränning på bål.

Förslag på övningar:

Vilken är din absolut värsta mardröm? Vad gör dig rädd, och varför? Skriv och rita eller berätta om vad som skrämmer dig. Finns det något, eller någon, som du verkligen inte skulle vilja möta i en mörk skog?

Har dina rädslor förändrats över åren, var du rädd för andra saker när du var yngre? Hur gör man för att övervinna sina rädslor? Skriv eller diskutera med varandra.

Vad är mod för dig? Skriv eller berätta om tillfällen då du känt dig modig.

Frågor att diskutera kring:

Fundera över begreppet häxa. Var tror ni häxskräcken kom ifrån? Varför tror ni att det var främst kvinnor som dömdes för trolldom?

ÄR DET PÅ RIKTIGT, ELLER DRÖMMER VI?

Fokus på barn och fantasi

Hans och Greta har det tufft. I ursprungssagan lämnar föräldrarna dem ensamma i skogen för att de inte har råd att ta hand om och försörja sina barn. I operan blir Hans och Greta utslängda för att de varit busiga. I båda versionerna blir de övergivna och får ta hand om sig själva. Häxan i berättelsen är också ett exempel hur barn blir svikna och skadade av vuxna. I berättelsen om Hans och Greta är det barnen som är hjältar.

En fråga som kan väckas under föreställningen är vad som är verkligt och vad som är dröm eller fantasi. Om delar av föreställningen speglar Hans eller Gretas drömmar, var slutar det vara verkligt och var tar fantasin vid? Vad händer barnen egentligen?

Fantasi kan förklaras som förmågan att skapa inre bilder som kan hjälpa till att ge mening åt upplevelser. Till exempel när man lyssnar på någon som berättar en saga kan man i sitt sinne framkalla världar och se berättelsens skeenden framför sig. Barn använder ofta lek för att agera ut vad de skapat med sin fantasi, men leker också som om fantasin vore verklighet.

Förslag på övningar:

Rita eller beskriv ditt eget drömhäus. Använd din fantasi och glöm verkligheten.

Har du haft en dröm som känts verklig?

Berätta för varandra eller spela upp varandras drömmar som små pjäser!

Frågor att diskutera kring:

Många barn i samhället har det svårt, både hemma och i skolan. I Malmö Operas version av sagooperan kan äventyret tolkas som ett sätt för Hans och Greta att drömma sig bort och fly verkligheten.

Kanske kan häxan också symbolisera någonting annat: Ett girigt och kallt samhällssystem där barn utan ekonomiska förutsättningar kan hamna i skymundan och överges. Vad tror ni?

Kan ni se fler symboler i sagan? Diskutera hur berättelsen om Hans och Greta kan vara aktuell idag. Hur och när använder du din fantasi?

EN SAGA OM EN SAGA OM EN SAGA

Att göra gamla verk till nya

Även om folksagan *Hans och Greta* har hundratals år på nacken, är den fortfarande aktuell. Fortfarande i dag sätts den upp i olika versioner på olika platser runtom i Sverige, där alla drar kopplingar från den klassiska berättelsen till situationen för barn i dagens samhälle.

Dramaten satte för några år sedan upp en version som fokuserade på barnfattigdom, där häxan kunde ses som en korrupt socialtjänsteman eller en traffickinggeneral. Göteborgsoperans version fokuserade på hur Hans och Greta mentalt blir övergivna av sina ständigt frånvarande föräldrar och på Fria teatern i Stockholm var Hans och Greta papperslösa flyktingar.

Malmö Operas uppsättning utspelas i en förort på 1970-talet och regissören Linus Fellbom har hämtat inspiration från mörka, kalla filmer som *Låt den rätte komma in* och *Pans labyrint*. I denna uppsättning ligger fokus på Greta och hennes perspektiv.

Sagan om Hans och Greta bygger på muntlig tradition och har därför berättats i oändligt många olika versioner. Fortfarande görs historien om i olika former, både på film och på scen som teater och opera. Att ta ett litterärt eller konstnärligt verk och göra om det till någonting nytt kan kallas "remix". Det är väldigt vanligt i musik, och kanske framför allt inom hip hopen där man lånar melodiseringar och texter från både nya och gamla låtar för att göra en ny version av grundverket, eller i vissa fall göra en helt ny, egen låt. I vissa fall går detta i flera led, och till slut finns det flera olika låtar som liknar varandra. På så sätt kan ett verk röra sig över flera olika genrer.

Detta förekommer även i litteraturens värld, då kan det kallas för "fanfiction". Till exempel kan man hämta story, miljöer eller karaktärer ur en bok och skriva egna historier utifrån det. Eller så skriver man bara om slutet på en berättelse som man tycker slutar för sorgligt!

Förslag på övningar:

Välj en saga och gör din egen remix! Välj själv vad du vill använda från ursprungssagan- tema, karaktärer, handling, miljö. Vill du placera in dig själv på Hogwarts, eller Törnrosa i Malmö år 2050? Kanske vill du mixa ihop två sagor till en. Fantisera fritt!

Frågor att diskutera kring:

Lyssna på låtarna som använt sig av remixar. Vad tycker ni, är det ett kreativt uttryckssätt eller är det tråkigt att häрма?

(Länk till Spotifylista finns på sista sidan)

KÄLLOR

<http://www.surlalunefairytales.com/hanselgretel/notes.html>
<http://www.popularhistoria.se/artiklar/klimatkris-pamedeltiden/>
http://sv.wikipedia.org/wiki/Hans_och_Greta
[http://sv.wikipedia.org/wiki/Engelbert_Humperdinck_\(tons%C3%A4ttare\)](http://sv.wikipedia.org/wiki/Engelbert_Humperdinck_(tons%C3%A4ttare))
[http://sv.wikipedia.org/wiki/Hans_och_Greta_\(opera\)](http://sv.wikipedia.org/wiki/Hans_och_Greta_(opera))
http://www.svd.se/kultur/scenhost/overgivna-barn-itre-versioner_3918970.svd
<http://sv.wikipedia.org/wiki/H%C3%A4xprocess>
<http://sv.wikipedia.org/wiki/Fantasi>

BÖCKER

Sagan om Hans och Greta finns i en mängd olika böcker.
Sök på biblioteket eller i bokhandeln.

MUSIK

Operan *Hans och Greta* på Spotify:
Sir Charles Mackerras – Humperdinck: *Hansel and Gretel*

Spellista ”Remixer”:
<http://open.spotify.com/user/elinwilliams/playlist/of7xfYuRKjnaYIagQsALDO>

LÄNKAR

Sök på Youtube:

Melancholia youtube.com/watch?v=ueAYUp4rHZI

2001: A space odyssey <http://www.youtube.com/watch?v=e-QFj59PON4>

Happy Feet <http://www.youtube.com/watch?v=jQPL3KopGQw>

Quantum of Solace <http://www.youtube.com/watch?v=OFx7hEt94oc>

Shawshank Redemption <http://www.youtube.com/watch?v=718RlaIYBlo#t=43>

Sherlock Holmes A Game of Shadows http://www.youtube.com/watch?v=t_nHeThpfLw

Tom and Jerry <http://www.youtube.com/watch?v=7OC5GmsN9jo>

TinTin <https://www.youtube.com/watch?v=ytmv7-kAxFo>

Pretty Woman

https://www.youtube.com/watch?v=DII-h6IQKno&list=PLWyoZPgQBB7z1tT2GQtb2_xh9wr1jsh-m&index=20

Lord of the Rings- The Grace of Undómiel

https://www.youtube.com/watch?v=616YMt6T5mA&index=13&list=PLWyoZPgQBB7z1tT2GQtb2_xh9wr1jsh-m